

УДК 159.9:371.134

DOI: 10.31499/2617-2100.17.2026.362063

Олена Григорівна Стасько,
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології,
глибинної корекції та реабілітації,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID: 0000-0002-4188-5250
Lenastasko@gmail.com

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ В КОНФЕПЦІЯХ ГЛИБИННОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У статті розглядається психологічна природа явища внутрішньоособистісного конфлікту в межах глибинної психології, а також визначаються ключові глибинно-психологічні фактори його виникнення. Проаналізовано основні наукові підходи представників психоаналізу та глибинної психології до осмислення природи внутрішніх конфліктів особистості. Зосереджено увагу на ролі несвідомого у процесі формування внутрішнього конфлікту, а також на впливі раннього емоційного досвіду на його розвиток. Виявлено та проаналізовано зв'язок між явищем внутрішньоособистісного конфлікту та внутрішніми суперечностями психіки особистості.

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, конфлікт, глибинні передумови конфліктів, умовні цінності, психологічні захисти, ідеалізоване «Я», глибинні механізми психіки, внутрішні суперечності психіки, глибинна психокорекція, напрями глибинної психології, феноменологія.

Olena Stasko,
PhD in Psychology, Associate Professor
at the Department of Psychology,
Deep Correction and Rehabilitation,
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy,
National University
Cherkasy, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4188-5250
Lenastasko@gmail.com

PHENOMENOLOGY OF INTRAPERSONAL CONFLICT IN DENOMINATIONS OF DEEP PSYCHOLOGY

The article examines the psychological nature of the phenomenon of intrapersonal conflict within the framework of deep psychology, and also identifies the key deep psychological factors of its occurrence. The main scientific approaches of representatives of psychoanalysis and deep psychology for understanding the nature of internal conflicts of the individual are analyzed. Attention is focused on the role of the unconscious in the process of internal conflict formation, as well as on the influence of early emotional experience on its development. The article reveals and analyzes the relationship between the phenomenon of intrapersonal conflict and the internal contradictions of the personality psyche. It has been established that intrapersonal conflict can perform both a destructive function, slowing down the development of the individual, and serve as a catalyst for his internal transformations, contributing to the processes of self-knowledge. Particular attention is paid to the deep-psychological approach, according to which the conflict is considered as the result of contradictions between the conscious aspirations of the individual and the unconscious tendencies of his psyche.

These contradictions are related to the action of psychological defense mechanisms, displaced experiences, learned conditional values and idealized ideas about one's own self. It is argued that the sources of internal contradictions of the psyche are formed in early childhood under the influence of learned social norms, conditional values, as well as the idealized image of one's own self. It was determined that these factors affect the content of the preconscious and determine the nature of the functioning of psychological protection mechanisms. The effectiveness of the use of the deep psychocorrection method, which contributes to the harmonization of internal contradictions and the resolution of

intrapersonal conflicts, has been scientifically proven. This improves not only the psychological integration of the individual and his general well-being, but also positively reflects on interpersonal interaction, increasing its quality.

Key words: *intrapersonal conflict, conflict, deep prerequisites of conflicts, conditional values, psychological defenses, idealized one's own self, deep mechanisms of the psyche, internal contradictions of the psyche, deep psychocorrection, directions of deep psychology, phenomenology.*

Внутрішньоособистісний конфлікт виступає однією із ключових тем у сучасній психології, адже він відображає складні суперечності між усвідомленими прагненнями, цінностями та потребами людини, а також несвідомими імпульсами її психіки. У контексті сьогоднішньої соціальної нестабільності, високої стресогенності та психоемоційного перенавантаження такі конфлікти набувають особливої актуальності. Вони часто стають джерелом психологічної дезадаптації, викликають тривожні стани, невротичні реакції і можуть спричинити порушення цілісності особистості. Попри значний науковий інтерес до теми конфліктів, більшість досліджень зосереджуються головним чином на соціально-психологічних, когнітивних або поведінкових аспектах цього явища. Водночас глибинно-психологічний аналіз внутрішньоособистісного конфлікту, який розглядається як результат суперечностей між свідомими та несвідомими рівнями психіки, залишається недостатньо вивченим. Зокрема, питання впливу витіснених емоцій, внутрішніх заборон, механізмів психологічного захисту та раннього емоційного досвіду на виникнення внутрішніх конфліктів особистості поки що не отримало належної уваги. Дослідження внутрішньоособистісного конфлікту набуває особливої значущості в рамках глибинної психології, яка інтерпретує психіку як складну динамічну систему, що функціонує через взаємодію свідомих та несвідомих процесів. Глибинний підхід відкриває можливість здійснити глибокий аналіз прихованих джерел внутрішніх суперечностей, розкрити механізми їх формування та розробити ефективні стратегії психокорекційної взаємодії з особистістю. У цьому контексті особливо наголошується на необхідності подальшого теоретичного вивчення феномена внутрішньоособистісного конфлікту, а також уточненні його психологічного змісту відповідно до засад глибинно-психологічної парадигми.

Метою статті є вивчення феномена внутрішньоособистісного конфлікту в контексті глибинної психології, зокрема аналізу основних наукових підходів, які пояснюють його природу, чинники виникнення та механізми прояву.

Проблематика внутрішньоособистісного конфлікту займає центральну позицію у сфері психологічної науки і досліджується в рамках різноманітних теоретичних парадигм, зокрема психоаналізу, гуманістичної психології, екзистенціальної та глибинної психології. Вивчення наукової літератури демонструє багатогранність підходів до інтерпретації цього явища. Така варіативність пояснюється, з одного боку, складністю структури людської психіки, а з іншого – розбіжностями в методологічних підходах до її дослідження. Основи теоретичного аналізу внутрішньоособистісного конфлікту були сформовані завдяки працям представників психоаналізу та глибинної психології, таких як З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, К. Хорні та Е. Фромм. Ці науковці розглядали внутрішній конфлікт як наслідок протиріч між свідомими і несвідомими аспектами людської психіки. Зокрема, теорія З. Фрейда пояснює виникнення конфліктів через взаємодію трьох основних структур психіки: «Воно» (Id), «Я» (Ego) та «Над-Я» (Superego) [3]. Суперечності між несвідомими потягами, моральними нормами та вимогами реального світу провокують внутрішнє напруження, яке може проявлятися в формі тривожності, невротичних симптомів, почуття провини або загального психологічного дискомфорту. Згідно з психоаналітичною концепцією, головною причиною внутрішньоособистісних конфліктів виступають переважно несвідомі бажання та інстинкти людини. Інстанція «Воно» уособлює природні потяги, зокрема сексуальні та агресивні, що прагнуть до негайного задоволення згідно з принципом задоволення. У протилежність цьому, «Над-Я» представляє моральні норми, соціальні заборони й цінності,

які особистість засвоює в процесі соціалізації. Функція «Я» полягає в тому, щоб виступати посередником між реальністю, імпульсами «Воно» і моральними вимогами «Над-Я». Неможливість узгодити ці суперечливі сили створює основу для виникнення внутрішнього конфлікту [3]. К. Юнг значно доповнив розуміння несвідомого, запровадивши ідеї колективного несвідомого та архетипів. У його концепції внутрішньоособистісний конфлікт розглядається як природний етап психічного розвитку людини та один із ключових механізмів формування її особистості [4]. Юнг наголошував, що психічне життя базується на взаємодії протилежностей, а внутрішній конфлікт слугує потужною рушійною силою для особистісних змін і трансформацій. Центральним елементом аналітичної психології є концепція колективного несвідомого, яке включає універсальні психічні структури, відомі як архетипи. Саме вони значною мірою формують людську поведінку, емоційні переживання та внутрішні суперечності [4]. На думку К. Юнга, подолати внутрішньоособистісний конфлікт можна через процес індивідуації – поступове усвідомлення та інтеграцію несвідомих складових психіки у цілісну структуру особистості. Цей процес передбачає досягнення внутрішньої гармонії, поєднання свідомого та несвідомого, а також прийняття суперечливих аспектів власного «Я». Саме тому конфлікти в юнгіанській концепції не сприймаються як суто негативне явище, а, навпаки, вважаються необхідною умовою для особистісного зростання та глибшого самопізнання.

А. Адлер акцентував увагу на ролі почуття неповноцінності та прагненні до переваги, як центральних чинників виникнення конфліктів. Згідно з його концепцією, соціальний контекст та індивідуальні цілі особистості мають істотний вплив на формування конфліктних ситуацій. В рамках адлеріанської теорії внутрішньоособистісний конфлікт інтерпретується через прагнення індивіда до самоствердження, перевершення інших та набуття соціальної значущості. Основною причиною внутрішньої суперечності, за А. Адлером, є відчуття недостатності і мотивація до його компенсації. Дослідник зазначав, що кожна особа в процесі свого психологічного чи фізичного розвитку стикається з певними недоліками, які, у свою чергу, активізують її прагнення до самовдосконалення і реалізації життєвих цілей [1]. На думку А. Адлера, причиною виникнення внутрішньоособистісного конфлікту є невідповідність між прагненням індивіда до досягнення переваги та фактичними можливостями, соціально-культурними умовами чи морально-етичними нормами. Усвідомлення власної неспроможності, відчуття невпевненості або відокремленості від суспільства може призводити до розвитку комплексу неповноцінності, що, у свою чергу, слугує постійним джерелом психологічної напруги. У таких обставинах людина нерідко намагається компенсувати це через надмірну демонстративність, прагнення до домінування або інші форми поведінкової гіперкомпенсації, які, замість розв'язання проблеми, лише ускладнюють міжособистісні стосунки й загострюють внутрішній дискомфорт [1].

Одним із ключових елементів концепції А. Адлера є поняття «стиль життя», яке охоплює унікальну систему переконань, цінностей та моделей поведінки, притаманних конкретній особистості. Стиль життя утворює основу для визначення способів подолання індивідом життєвих труднощів, а також формує характер реагування на внутрішні суперечності. У разі, якщо життєві цілі особистості набувають нереалістичного або егоцентричного характеру, це може стати причиною загострення внутрішньоособистісного конфлікту та провокувати прояви невротичних станів. Водночас розвиток соціального інтересу, прагнення до співпраці та формування почуття спільності з іншими сприяють гармонійному становленню особистості й зменшенню внутрішньої напруги [1]. Попри значний внесок класиків глибинної психології у вивчення конфліктів, питання впливу глибинних психічних механізмів, таких як внутрішні суперечності, умовні цінності й ідеалізоване «Я», досі залишаються недостатньо розкритими. Залишається актуальним

завдання подальшого дослідження взаємозв'язку між несвідомими детермінантами психіки та внутрішніми суперечностями особистості. Окрім того, потребують осмислення і практичні аспекти психокорекційної роботи з внутрішньоособистісними конфліктами в руслі глибинно-психологічного підходу.

Вагоме значення для вивчення внутрішньоособистісного конфлікту має глибинно-психологічний підхід, розроблений академіком НАПН України Т. С. Яценко. У своїх дослідженнях вона визначає цей конфлікт як результат протиріччя між свідомими тенденціями психіки та витісненими несвідомими переживаннями [6]. Згідно з її концепцією, у його основі лежать стабілізовані внутрішні суперечності, які лишаються непоміченими суб'єктом і формуються під впливом глибинно-психологічних чинників. Головною внутрішньою суперечністю Т. С. Яценко вважає конфлікт між двома типами логіки: свідомою і несвідомою. Ці суперечності тісно переплітаються з феноменом психологічних захистів. Незалежно від їхньої природи – чи то базової, чи ситуативної – захисні механізми підлаштовуються під загальний принцип «від слабкості до сили», що завжди супроводжується певним викривленням реальності. Т. С. Яценко окреслює різні форми прояву внутрішніх конфліктів, які одночасно слід розглядати як відображення особистісних проблем суб'єкта. До них належать: почуття внутрішньої дисгармонії, агресивність як наслідок неможливості висловлення конструктивних емоцій, підвищена тривожність і невмотивований страх, загострення почуття меншовартості, егоцентризм і надмірна зосередженість на власних проблемах й інтересах. Крім того, проявами таких конфліктів можуть бути пасивність, придушення творчого потенціалу й здатності до самореалізації, депресивні та афективні стани, порушення здатності до адекватної саморефлексії й до усвідомлення об'єктивної реальності оточуючих. Сюди ж входять ригідність поведінкових форм, що суперечать усвідомленим, просоціальним намірам особи, спотворення сприйняття реальності, через яке втрачається здатність до об'єктивної оцінки зовнішніх явищ та розуміння міжособистісних взаємин [6]. У цьому контексті спостерігається ірраціональна поведінка, наслідки якої залишаються непередбачуваними навіть для самого суб'єкта. Це призводить до закритості для нового досвіду в ситуаціях, що оживляють інфантильні прагнення. Отже, виникнення внутрішньоособистісного конфлікту зумовлене особливостями функціонування психіки, яка одночасно інтегрує дві протилежності: принцип реального та принцип ідеального. Така подвійність проявляється у трьох глобальних суперечностях, виділених Т. С. Яценко: між силою і слабкістю, життям і смертю, а також між прагненням до взаємозв'язку з людьми та тенденцією до відсторонення від них. Результатом внутрішнього конфлікту стає викривлення соціально-перцептивної реальності, що впливає як на сприйняття об'єктивної дійсності, так і на розуміння інших людей [7].

Невміння особистості усвідомлювати наявність власних когнітивних викривлень призводить до соціальної дезадаптації та психологічної уразливості. Це, у свою чергу, спричиняє надмірне витрачання енергії, компенсувати яку необхідно через часті відступи від реальності під час взаємодії з іншими людьми. Зазвичай невдачі та труднощі пояснюються несприятливими зовнішніми обставинами або протидією з боку оточення. У результаті формується замкнене коло: чим сильніше виражена розбіжність між внутрішніми логіками особистості – «ким я є» і «ким я хочу стати», тим частіше психіка змушена віддалятися від реальності [5]. Труднощі у спілкуванні виникають через внутрішні суперечності, такі як боротьба між слабкістю та силою, соціальними відносинами і самотністю, життям і смертю. Ці суперечності приховані системою психологічних захистів, яка забезпечує суб'єктивну цілісність психіки. Завдяки психокорекції можна звільнити конструктивний потенціал особистості, зменшивши вплив агресії та деструктивності, а також подолати прояви

інфантильності, що заважають досягненню гармонійного «Я». У таких умовах індивід здатний запобігти вчинкам, які можуть спричинити психологічну деструкцію та конфлікти.

Таким чином, аналіз наукової літератури демонструє значний інтерес дослідників до феномена внутрішньоособистісного конфлікту. Цей феномен є складним і багатограним психічним процесом, що відбиває суперечності між свідомими прагненнями особистості і несвідомими імпульсами її психіки. Вивчення різноманітних наукових підходів підтверджує, що проблема внутрішнього конфлікту займає центральне місце в психології та досліджується у межах різних теоретичних напрямів. Водночас глибинна психологія дає змогу найповніше розкрити приховані, несвідомі механізми, що визначають цей феномен. Водночас, питання, пов'язані з глибинною детермінацією внутрішніх суперечностей, взаємодією свідомого та несвідомого, а також впливом умовних цінностей, психологічних захистів і ідеалізованого образу «Я» на формування й прояви внутрішньоособистісного конфлікту, залишаються недостатньо вивченими. Це визначає актуальність подальших наукових досліджень у цьому напрямі. У контексті глибинно-психологічного підходу внутрішньоособистісний конфлікт розглядається як наслідок суперечностей між свідомими та несвідомими процесами, активністю механізмів психологічного захисту, пригніченими емоційними переживаннями та впливом умовних цінностей. Такий конфлікт не лише провокує емоційну напругу й дезадаптацію, але й може відігравати значну роль у формуванні особистості, поглибленні самопізнання та сприяти процесам психічної трансформації. Групова психокорекція за методом АСПП забезпечує сприятливі умови для усвідомлення внутрішніх конфліктів особистості та їхнього попередження на рівні поведінки в соціальному середовищі. Цей підхід допомагає долати комунікативні бар'єри, зменшує прояви психологічного егоїзму та схильність до дискредитації оточуючих, що в кінцевому результаті сприяє поліпшенню якості міжособистісних стосунків. Отже, дослідження феномену внутрішньоособистісного конфлікту в межах глибинної психології допомагає краще зрозуміти цілісність психічних процесів, особливості роботи несвідомого та закономірності розвитку особистості. У подальшому доцільно зосередитися на розробці інноваційних методик для аналізу цього явища, враховуючи специфіку дії несвідомих механізмів. Крім цього, перспективним напрямом є глибше вивчення зв'язку між внутрішніми суперечностями психіки, умовними цінностями та процесами, які впливають на виникнення внутрішньоособистісних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер А. Практика і теорія індивідуальної психології. Київ: Пульсари, 2002. 214 с.
2. Стасько О. Г. Психологічна значущість умовних цінностей та їх вплив на формування ідеалізованого «Я» особистості: автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07. Київ, 2006. 20 с.
3. Фройд З. Психологія несвідомого. Київ: Основи, 2010. 400 с.
4. Юнг, К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Астролябія, 2018. 608 с.
5. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції: навч. Посібник. Київ: Либідь, 1996. 264 с.
6. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2006. 382 с.
7. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2004. 679 с.

REFERENCES

1. Adler, A. (2002). *Praktyka i teoriia individualnoi psykholohii*. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].
2. Stas'ko, O. H. (2006). *Psykholohichna znachushchist' umovnykh tsinnostey ta yikh vplyv na formuvannya idealizovanoho "Ya" osobystosti. Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Freud, Z. (2010). *Psykholohiia nesvidomoho*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
4. Jung, K. H. (2018). *Arkhetypy i kolektyvne nesvidome*. Lviv: Astroliabiia [in Ukrainian].
5. Yatsenko, T. S. (1996). *Psykholohichni osnovy hrupovoyi psykhhokorektsiyi: navch. posibnyk*. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].
6. Yatsenko, T. S. (2006). *Osnovy hlybynnoyi psykhhokorektsiyi: fenomenolohiya, teoriya i praktyka: navch. posibnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
7. Yatsenko, T. S. (2004). *Teoriya i praktyka hrupovoyi psykhhokorektsiyi: aktyvne sotsial'no-psykholohichne navchannya: navch. posibnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.04.2026 р.

Прийнята до друку 11.05.2026 р.

Опубліковано 24.05.2026 р.

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0).